

РОЗДІЛ І. ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 378.04:61]:615.47

Бичко Марина

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава

ORCID ID 0000-0002-8332-9359

DOI 10.24139/2312-5993/2019.10/003-011

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ СІМЕЙНОГО ЛІКАРЯ ДО УСПІШНОГО ВИКОРИСТАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНОГО ОБЛАДНАННЯ

У статті розглядається проблема підготовки майбутнього сімейного лікаря до використання медичного обладнання. Аналізуються об'єктивні й суб'єктивні аспекти цього процесу. Обґрунтовуються положення, що для ефективного використання медичного обладнання в майбутнього сімейного лікаря повинні бути сформовані відповідні мотиваційні, змістові та процесуальні засади. Так, він має знати та розуміти фізичні закономірності роботи приладів, що застосовуються в медичній практиці; правильно обирати відповідне медичне обладнання як для діагностики, так і для терапевтичних впливів; уміти грамотно, з професійної точки зору, і вчасно застосовувати його у професійній діяльності; правильно інтерпретувати отриману вихідну інформацію. Лікар повинен завжди бути в курсі розвитку сучасної медичної техніки і прагнути постійно збагачувати свій професійний арсенал шляхом її застосування, що також має бути закладено в процесі його професійної підготовки.

Ключові слова: майбутні сімейні лікарі, медичне обладнання, професійна діяльність, професійна підготовка, саморозвиток, самоосвіта.

Постановка проблеми. Потреба суспільства в підготовці висококваліфікованих медичних працівників зумовлює перегляд усталеної системи їхньої підготовки й акцентування тих напрямів, які відображають характерні для сучасного суспільства тенденції. Досвід цивілізованих країн світу, який активно запозичується Україною, лягає нині в основу реформування медичної галузі, окресленого низкою документів: Законом України «Про загальнодержавну програму розвитку первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини на період до 2011 року» від 22.01.2010 р. №1481-VI, «Програми економічних реформ на 2011-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»; наказів МОЗ України «Про затвердження уніфікованої методики з розробки клінічних настанов, медичних стандартів, уніфікованих клінічних протоколів медичної допомоги, локальних протоколів медичної допомоги (клінічних маршрутів пацієнтів) на засадах доказової медицини» (частини перша і друга) від 19.02.2009 р. №102/18 та від 03.11.2009 р. №798/75 та ін.

Специфіка діяльності лікаря загальної практики – сімейної медицини висуває особливі вимоги щодо рівня підготовки студентів медичних закладів вищої освіти до майбутньої професійної діяльності, успішність якої нині значною мірою залежить від їхньої здатності вміло користуватися в роботі

медичним обладнанням, правильно обирати ті чи інші технічні пристрої як для діагностики, так і для терапевтичних впливів, уміти грамотно і вчасно застосовувати його у професійній діяльності, правильно інтерпретувати отриману вихідну інформацію. Окрім технічного аспекту, на наш погляд, велике значення для результату лікування має і гуманітарна складова – здатність лікаря забезпечити взаєморозуміння з пацієнтом, переконати останнього в необхідності тих чи інших процедур, дати прийнятні для нього пояснення щодо їхнього значення в комплексі лікувальних заходів.

Аналіз актуальних досліджень. Підготовка майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності – проблема багаторівнева та така, що торкається водночас кількох дослідницьких сфер. Питанням удосконалення підготовки медичних працівників приділяється постійна увага: досліджено й методологічно обґрунтовано специфіку професійної діяльності медиків; визначено кваліфікаційні вимоги до медичних працівників; розроблено структуру медичної освіти та напрями її здійснення тощо (Стечак, 2017).

Загальними проблемами підготовки медиків займалися І. Булах, С. Бухальська, Ю. Вороненко, В. Гирін, О. Гуменюк, Л. Дудікова, А. Дюкарева, Б. Зіменковський, В. Москаленко, В. Ніколаєнко, Х. Мазепа, В. Мельник, В. Широбоков. Окремі питання підготовки медиків до успішного виконання професійних завдань розглянуто в роботах Л. Добровської, В. Дубрової, Г. Кліщ, Л. Клос, І. Кузнецової, М. Лісового, В. Подрушняк, С. Тихолаз, О. Уваркіної, Я. Цехмістра, Т. Шутько та ін.

Питанням професійної підготовки сімейних лікарів присвячені праці зарубіжних науковців А. Камільєрі, О. Кларк, Р. Модслі, І. Остергаард та ін. Особливості професійної підготовки сімейних лікарів в Україні вивчали наші співвітчизники Я. Базилевич, Ю. Вороненко, А. Ємець, Г. Лисенко, І. Паламаренко, Л. Сидорчук, А. Царенко та ін.

Незважаючи на безумовну актуальність проблеми використання сімейними лікарями медичного обладнання в професійній діяльності, вочевидь, процес відповідної підготовки майбутніх сімейних лікарів потребує більш широкого розкриття. Тому **метою** нашої статті є структура готовності майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності та характеристика основних педагогічних умов успішного вирішення цього питання в контексті освітнього середовища сучасного медичного ЗВО.

Для вирішення поставлених завдань нами застосовані теоретичні й емпіричні дослідницькі **методи**, а саме: інформаційний пошук у загальнотеоретичному та вузькоспеціальному змістовому полі; узагальнення та аналіз даних, опублікованих у працях дослідників споріднених проблем; зовнішнє та включене спостереження за процесом підготовки майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Розвиток української медичної освіти спрямований на підвищення якості підготовки й рівня кваліфікації лікарів, що потребує нової методології організації освітнього процесу. Згідно з деклараціями Всесвітньої організації охорони здоров'я, завданням медичної справи є всебічна турбота про людей та їхнє соціальне середовище. Отже, сімейні лікарі мають розглядати своїх пацієнтів у широкому контексті, турбуватися не лише про лікування, а й про запобігання захворювань і травматизму, навчати родини методам догляду та самогляду, проводити роз'яснювальну роботу й виховувати в пацієнтів свідоме ставлення до збереження здоров'я (Стечак, 2017).

Аналізуючи наукові праці та публікації дослідників, можна зробити висновки про те, що сьогодні, поруч із необхідністю оволодіння ґрунтовними суто медичними знаннями і вміннями, набуває значної актуальності підготовка сімейного лікаря до професійного використання медичного обладнання. Проте, вичерпних рекомендацій щодо вирішення цієї проблеми, зокрема, в контексті професійної підготовки в медичному закладі вищої освіти, не знаходимо.

Діяльність лікаря загальної практики – сімейної медицини пов'язана з необхідністю вибору тих чи інших форм, методів, засобів діяльності – як традиційних і апробованих, так і інноваційних, таких, що засновані на нових наукових відкриттях медичної та фармацевтичної науки й істотно розширюють можливості сучасної медицини. З року в рік збільшується кількість нового медичного обладнання, ефективного застосування якого вимагає, аби обізнаність сімейних лікарів у цій сфері постійно зростала.

Звертаючись до переліку компетенцій, наведених в освітньо-професійній програмі підготовки магістра медицини, акцентуємо увагу на тому, що майже 40 % із них містять положення, які стосуються володіння знаннями щодо використання медичного обладнання у професійній діяльності.

Компетентності – як загальні, так і спеціальні, що прописані в освітньо-професійній програмі – указують на те, що одним із основних завдань вищого медичного закладу освіти є формування готовності лікаря до застосування в професійній діяльності досить різних предметних знань і вмінь та здійснення професійної підготовки на найвищому можливому рівні. Аналізуючи праці дослідників у різних галузях науки, можна чітко сформулювати означення професійної підготовки майбутніх сімейних лікарів до використання медичного обладнання в професійній діяльності.

Звертаючись до викладеного раніше, можна запропонувати таке визначення: професійна підготовка майбутніх сімейних лікарів до використання медичного обладнання в професійній діяльності – це навчання майбутніх лікарів застосовувати набуті знання (в області фізики, біології та ін.), уміння й навички з метою діагностики, терапії та в області

клінічно-лабораторних досліджень, а також у встановленні конструктивної взаємодії з пацієнтом як суб'єктом власного здоров'язбереження.

На основі педагогічної та медичної технологій у медичному закладі вищої освіти клінічними кафедрами та кафедрами медичної біофізики існують достатні можливості, аби підготувати студентів до використання у професійній діяльності медичного обладнання (діагностичного, терапевтичного, науково-дослідного).

Теоретичну та практичну проблему складає та обставина, що поняття «медичне обладнання», а також близькі йому за змістом поняття «вироби медичного призначення» і «медична техніка», не мають самостійних дефініцій у законодавстві, що зумовлює об'єктивні труднощі в їхньому практичному розмежуванні. Чіткого трактування поняття «медичне обладнання» у спеціальних джерелах ми не знаходимо насамперед тому, що його перелік у різних авторів є досить розмитим і не досить конкретизованим за своїм змістом. У нормативно-правових актах вироби медичного призначення і медична техніка визначаються через збірні поняття: у постанові Кабінету Міністрів України від 9 листопада 2004 р. «Про затвердження Порядку державної реєстрації медичної техніки та виробів медичного призначення» йдеться про медичні вироби, у постанові Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2008 р. «Деякі питання державного управління у сфері контролю якості лікарських засобів» вони визначаються як медична продукція. Податковий кодекс України у своїх статтях використовує термін «медичне обладнання», проте окремого його визначення не дає.

Дослідники зазначають, що, дійсно, важко розмежувати вироби медичного призначення та медичну техніку за закріпленими речовими ознаками, що фіксуються простим переліком – будь-які прилади, комплекси, системи, обладнання, апарати, інструменти, пристрої, імплантанти, приладдя, програмне забезпечення, матеріали, інші вироби. По-друге, вироби медичного призначення і медична техніка мають спільне функціональне призначення, що в найбільш повному вигляді включає використання в цілях охорони здоров'я для профілактики, діагностики, лікування, полегшення стану особи в разі захворювання, травми, каліцтва, інших патологічних, фізіологічних станів або як компенсація недоліку органу, фізичної вади; забезпечення спостереження, реабілітації, видозмінювання структури органів, тканин, процесів, проведення медичних процедур, досліджень медичного та лабораторного характеру з метою поліпшення функціонування органів, тканин людини; контроль над процесом запліднення, внутрішньоутробного розвитку плода. Функціональне призначення медичних виробів не обмежується лише сприянням виконанню лікувальної функції, а передбачає самостійне чи в комплексі виконання профілактичних, діагностичних, обслуговуючих функцій у сфері охорони здоров'я (Олефір, 2011).

Провівши аналіз джерел, у ході нашого дослідження ми беремо за основу думку, що медичне обладнання – це широкий спектр виробів медичного призначення, медичної техніки та медичних апаратів, призначених для забезпечення оптимальних умов для хворого та роботи медичного персоналу закладу охорони здоров'я під час діагностики, лікування, реабілітації, а також догляду за хворими.

Майбутні лікарі повинні оволодіти знанням конструктивних особливостей медичного обладнання, набути практичних умінь щодо експлуатації приладів, уміти застосовувати в професійній діяльності медичну апаратуру. Курс освоєння медтехніки необхідно вибудовувати таким чином, щоб у ньому вивчалися фізичні та біологічні процеси і явища, відбувалося практичне застосування цих знань, принаймні, шляхом навчального моделювання професійних ситуацій. Слід урахувати, що вміння застосовувати апаратуру включає в себе не лише її технічне освоєння, а й уміння інтерпретувати вихідну інформацію, отриману з приладів, уміння донести зміст отриманої інформації до колег і пацієнтів.

Лікар сімейної медицини, порівняно з традиційною практикою, повинен мати більш універсальні знання; відповідно, зростає його відповідальність за прийняте рішення. Водночас, він повинен не тільки сам володіти широким спектром медичного обладнання, а бачити його роль у всій системі взаємодії з пацієнтом, його рідними, а також іншими фахівцями, яким він передовіряє пацієнта на певних етапах лікування й реабілітації.

Загалом, у процесуальному відношенні підготовка лікарів до застосування медичного обладнання передбачає освоєння шести видів діяльності, яку, за її основним змістом, можна представити як діагностичну, терапевтичну, науково-дослідну, організаційну, педагогічну, інформаційну. Відповідно, у структурі його готовності до професійної діяльності мають відобразитися знання та вміння, необхідні для виконання:

- 1) діагностичної й терапевтичної роботи за допомогою медичного обладнання;
- 2) науково-дослідницької роботи за допомогою медичного обладнання;
- 3) організаційної роботи за допомогою медичного обладнання;
- 4) інформаційної роботи за допомогою медичного обладнання;
- 5) педагогічної роботи по вивченню медичних приладів (Уалиханова & Байзак, 2015).

Гностичними показниками оволодіння медичним обладнанням ми вважаємо готовність лікаря до використання ним медичного обладнання на основі медичних, фізичних і технічних знань, а також знань безпосередньо в галузі медицини. Проте, готовність до застосування медичного обладнання у професійній діяльності – це не статичні знання. Наука, медична індустрія не стоять на місці, і лікар-фахівець повинен постійно підвищувати свою компетентність. Це передбачає подальший збір інформації, її оновлення зі

свіжих джерел, а також різноманітні курси з її застосування, і обмін досвідом з іншими лікарями, і, що бачимо особливо важливим, участь у наукових форумах, зокрема в режимі онлайн, що дозволить не лише підвищувати рівень знань та вмінь, а й грамотно здійснювати експертизу пропозицій і оцінювати дієвість нового обладнання, що з'являється на ринку, пов'язаних із ним комерційних послуг (наприклад, різні медичні центри тощо, до яких хотіли би звернутися пацієнти), необхідність закупок та ін.

Значна частина підготовки майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності здійснюється засобами впливу викладачів в освітньому середовищі сучасного медичного закладу вищої освіти. Зважаючи на це, Б. Уалиханова виділяє знання та вміння, необхідні для виконання педагогічної роботи з вивчення медичних приладів, а саме:

- уміти слідувати педагогічним принципам: «Для чого вчити?», «Чому навчати?» і «Як вчити?»;
- в освітньому процесі при підготовці майбутнього лікаря використовувати за основу сучасні теорії і концепції;
- створювати умови, що забезпечують пізнавальну активність студентів;
- використовувати проектне навчання у процесі вивчення медичних приладів;
- використовувати практико-орієнтоване навчання під час формування вмінь застосування медичної техніки в реальних умовах;
- забезпечувати самостійність студентів у процесі їх підготовки до використання медичної техніки (Уалиханова & Байзак, 2015).

До переліченого слід додати також готовність майбутнього лікаря сімейної медицини до постійної самоосвітньої діяльності в сфері застосування медичного обладнання. Зважаючи на динамічний характер даної сфери та її важливість для якісної медичної допомоги, можемо стверджувати, що така готовність є обов'язковою передумовою майстерності лікаря, його здатності діяти на високому професійному рівні.

Таким чином, структуру готовності до застосування медичного обладнання в професійній діяльності складають:

- необхідні професійні знання, вміння й навички;
- позитивне ставлення до того чи іншого виду діяльності, пов'язаного із застосуванням медичного обладнання в професійній діяльності;
- здатність до постійного самовдосконалення в обговорюваній сфері.

Відповідно, процес підготовки майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання в професійній діяльності являє собою формування перелічених складників засобами медичної освіти, яка, водночас, закладає основи відповідної самоосвіти лікаря впродовж усього його подальшого професійного життя. Відповідно, особливої уваги потребує

мотивація його до цієї діяльності, що повинна формуватися вже з першого курсу. Адже вчені підкреслюють, що «концепція безперервного професійного розвитку в усіх галузях широко пропагується в сучасному світі. Ця концепція передбачає активну участь курсантів у педагогічному процесі, тобто перетворення їх із об'єктів навчання на суб'єктів, які покращують власну компетентність та рівень знань. Тільки лікар, що постійно навчається та розвивається, може цілковито задовольняти потреби пацієнтів, роботодавців і власні вимоги щодо свого місця в суспільстві» (Стрільчук та ін., 2015, с. 76).

Як зазначає М. Герасимчук, «головною особливістю підготовки майбутніх медичних працівників є комплексний характер підходу до формування й підвищення рівня пізнавальної мотивації. Саме це визначає особливості змісту і методів підготовки студентів до лікарської практики, їх спрямованість на самостійну пізнавальну діяльність» (Герасимчук, 2013, с. 63). Ці самі закономірності простежуються і щодо вирішення конкретної проблеми готовності до застосування медичного обладнання.

У нашому дослідженні виокремлено такі педагогічні умови, що в комплексі мають сприяти такому вирішенню:

- створення у медичному закладі вищої освіти сприятливого освітнього середовища підготовки майбутніх сімейних лікарів до застосування медичного обладнання у професійній діяльності;
- розробка методичного забезпечення успішної дидактичної взаємодії викладачів та майбутніх лікарів сімейної медицини в ході їхньої підготовки до застосування медичного обладнання у професійній діяльності;
- упровадження особистісного підходу в підготовці майбутніх лікарів сімейної медицини до застосування медичного обладнання у професійній діяльності.

Їхня успішна реалізація бачиться ефективним шляхом формування готовності майбутнього лікаря сімейної медицини до використання медичного обладнання в професійній діяльності.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Професійна діяльність сучасного сімейного лікаря неможлива без використання медичного обладнання. Прилади медичного призначення мають значну вагу для правильної постановки діагнозу та призначення лікування хворого. Для максимально оптимального використання медичного обладнання у професійній діяльності майбутні лікарі ще на стадії навчання повинні засвоїти певну базу знань та вмінь, що сприятимуть грамотному та своєчасному використанню діагностичної та терапевтичної апаратури, а також бути вмотивованими на розширення відповідних своїх можливостей шляхом самоосвіти.

Подальші дослідження спрямовані на розробку методики створення навчального інтердисциплінарного кейса з використання медичного

обладнання, який повинен формуватися й використовуватися впродовж всього процесу професійної підготовки майбутнього сімейного лікаря.

ЛІТЕРАТУРА

- Амоян, Э. Ф., Калинина, В. А. (2016). Оптимизация использования медицинского оборудования в лечебно-профилактических учреждениях. *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*, 11-4, 590-591 (Amoian, E. F., Kalinina, V. A. (2016). Optimization of the use of medical equipment in medical institutions. *International Journal of Applied and Basic Research*, 11-4, 590-591).
- Герасимчук, М. Р. (2013). Місце мотивації у процесі навчання в особово-професійному розвитку майбутніх лікарів. *Таврический медико-биологический вестник*, 1, ч. 3 (61), 62-65 (Herasymchuk, M. R. (2013). The place of motivation in the process of training in the personal and professional development of future doctors. *Taurian Medico-Biological Bulletin*, 1, Part 3 (61), 62-65).
- Олефір, А. О. (2011). Вироби медичного призначення і медична техніка як предмет державних закупівель у сфері охорони здоров'я. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*, 2 (5), 189-197 (Olefir, A. A. (2011). Medical devices and medical equipment as a subject of public procurement in the field of health care. *Bulletin of the National Law Academy of Ukraine named after Yaroslav Mudryy*, 2 (5), 189-197).
- Стечак, Г. М. (2017). Педагогічна підготовка майбутніх сімейних лікарів у медичному університеті (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Львів (Stechak, H. M. (2017). *Pedagogical training of future family physicians at a medical university* (PhD thesis). Lviv).
- Стрільчук, Л. М., Шумлянський, І. В., Ільницька, Л. А. (2015). Якісна підготовка лікаря загальної практики сімейної медицини – запорука успішності медичної реформи (огляд). *Практикуючий лікар*, 2, 75-77 (Strelchuk, L. M., Shumliansky, I. V., Ilnitska, L. A. (2015). Qualitative training of general practitioners in family medicine – the key to successful medical reform (review). *Practitioner*, 2, 75-77).
- Уалиханова, Б. С., Байзак, У. А. (2015). Педагогическая технология в подготовке будущих врачей к овладению медицинской техникой. *Вестник Томского государственного педагогического университета*, 3 (156), 208-212 (Ualikhanova, B. S., Baizak, U. A. (2015). Pedagogical technology in preparing future doctors for mastering medical equipment. *Bulletin of Tomsk State Pedagogical University*, 3 (156), 208-212).

РЕЗЮМЕ

Бычко Марина. Педагогические основы подготовки семейного врача к успешному применению в профессиональной деятельности медицинского оборудования.

В статье рассматривается проблема подготовки будущего семейного врача к использованию медицинского оборудования. Анализируются объективные и субъективные аспекты этого процесса. Обосновываются положения, что для эффективного использования медицинского оборудования у будущего семейного врача должны быть сформированы соответствующие мотивационные, содержательные и процессуальные основы. Так, он должен знать и понимать физические закономерности работы приборов, применяемых в медицинской практике, правильно выбирать соответствующее медицинское оборудование как для диагностики, так и для терапевтических воздействий; уметь грамотно, с профессиональной точки зрения, и вовремя применять его в профессиональной деятельности; правильно интерпретировать полученную исходную информацию. Врач должен всегда быть в

курсе развития современной медицинской техники и стремиться постоянно обогащать свой профессиональный арсенал путем ее применения, что также должно быть заложено в процессе его профессиональной подготовки.

Ключевые слова: будущее врачи, медицинское оборудование, профессиональная деятельность, профессиональная подготовка, саморазвитие, самообразование.

SUMMARY

Bychko Maryna. Pedagogical bases of preparing a family doctor for successful use of medical equipment in professional activity.

The professional work of a modern family doctor is impossible without the use of medical equipment. Medical devices are of great importance for the correct diagnosis and treatment of the patient. In order to maximize the optimum use of medical equipment in their professional activities, future doctors should, at the stage of training, acquire a certain knowledge base that will facilitate competent and timely use of diagnostic and therapeutic equipment, as well as be motivated to expand their respective capabilities through self-education.

The problem of preparing a future family doctor for the use of medical equipment is considered. The objective and subjective aspects of this process are analyzed. Provisions are substantiated, for the effective use of medical equipment in the future family doctor, appropriate motivational, substantive and procedural principles have to be formed. So, they have to know and understand the physical laws of the operation of devices used in medical practice, to choose the appropriate medical equipment for both diagnosis and therapeutic effects; be able to competently, from a professional point of view, and in time to apply it in professional activities; correctly interpret the received source information. The doctor should always be aware of the development of modern medical equipment and strive to constantly enrich his professional arsenal through its use, should also be incorporated in the process of his professional training.

Further research will be aimed at developing a methodology for creating an interdisciplinary training case on the use of medical equipment, which should be formed and used throughout the whole process of professional training of a future family doctor.

Key words: future doctors, medical equipment, professional activity, professional training, self-development, self-education.

УДК 378.016.11.33: 62].811.111.271

Катерина Галацин

Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ORCID ID 0000-0003-3297-8284

DOI 10.24139/2312-5993/2019.10/011-021

ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ ТЕКСТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Актуальність використання автентичних текстів на заняттях англійської мови в технічних закладах вищої освіти обумовлюється їх спрямуванням на ознайомлення з особливостями, традиціями інших народів загалом та діяльності фахівців технічної сфери зокрема. Метою статті є вивчення особливостей використання автентичних текстів на заняттях з англійської мови в технічних